

Duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid

Datum
November 2020

Versie
1

Inhoudsopgave

1	Algemeen	3
1.1	Missie en visie Klaverblad	3
1.2	Doel en reikwijdte van het beleidsdocument	3
1.3	Overtuigingen en principes	3
1.4	Wet- en regelgeving	4
2.	Van kader naar duurzame thema's Klaverblad	5
3.	Onze doelen	6
4.	Hoe doen we dat? Instrumenten	8
4.1.	Selectie van managers	8
4.2.	Uitsluitings- en insluitingsbeleid	8
4.3.	Stemmen	9
4.4.	Directe investeringen	9
5.	Meten en monitoren	9
	BIJLAGE 1 Richtlijnen	10
	BIJLAGE 2 Huidige beleggingen	13

1 Algemeen

1.1 Missie en visie Klaverblad

De missie van Klaverblad Verzekeringen is een belangrijke bijdrage te leveren aan het goed functioneren van de samenleving. Via onze verzekeringen dragen we er aan bij dat mensen prettig en onbezorgd samen kunnen leven.

Het is onze visie om een unieke coöperatieve verzekeraar te zijn door met een ongewoon goede dienstverlening gewoon goede verzekeringen aan te bieden aan consumenten, zzp'ers, MKB en agrariërs.

Wij vinden het logisch de premies die wij innen voor onze verzekeringsproducten op duurzame en maatschappelijke verantwoorde wijze te beleggen. Via onze beleggingen dragen wij bij aan een leefbare wereld. Op het wereldtoneel zijn wij weliswaar een kleine speler met beperkte directe impact, maar het 'do good' beleggingsprincipe¹ past naadloos bij onze kernwaarden. Wij zijn ervan overtuigd dat duurzaam en maatschappelijk verantwoord beleggen meer dan ooit hand in hand gaat met het behalen van financieel rendement. We doen *behulpzaam* en *doortastend* ons werk en zijn *fair*, *grondig* en *bekwaam*. Vanuit die kernwaarden en onze coöperatieve achtergrond leggen wij in ons beleid vast dat wij een belangrijke rol willen spelen bij het uitdragen van het belang van duurzaam en verantwoord beleggen.

1.2 Doel en reikwijdte van het beleidsdocument

Het duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid is van toepassing op Coöperatie Klaverblad Verzekeringen U.A. (hierna Coöperatie) en haar dochtermaatschappij Klaverblad Schadeverzekeringsmaatschappij N.V. (hierna Schade N.V.). Het beleid voor duurzaam en verantwoord beleggen ligt in het verlengde van het strategische beleggingsbeleid voor de Coöperatie en de Schade N.V. Het beschrijft hoe Klaverblad de strategische beleggingsportefeuille invult, rekening houdend met de keuzes die Klaverblad maakt op het terrein van duurzaam en verantwoord beleggen.

1.3 Overtuigingen en principes

Onderstaande overtuigingen en principes geven richting aan al onze duurzame en verantwoorde beleggingsafwegingen. Zij beschrijven waar Klaverblad voor staat en bieden handvaten om transparant te kunnen zijn in onze overwegingen, doelen en resultaten.

- 1) We zien duurzaam en verantwoord beleggen als een vanzelfsprekend en intrinsiek onderdeel van ons beleggingsbeleid.
- 2) We zijn ervan overtuigd dat duurzaam en verantwoord beleggen, rendement en een gezond risicoprofiel samen gaan en op de lange termijn in elkaars verlengde liggen.
- 3) Voor het realiseren van een overzichtelijk en verantwoord beleggingsprofiel belegt Klaverblad binnen Europa. Daarnaast richten wij ons op investeringen dicht bij huis met directe duurzame of verantwoorde impact. Lokale oriëntatie past goed bij Klaverblad.
- 4) Wij zijn ervan overtuigd dat de verantwoordelijkheid om een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij begint bij jezelf en het handelen naar je overtuigingen.
- 5) In het verlengde van het voorgaande ligt onze overtuiging dat samenwerken leidt tot meerwaarde.

---

¹ 'Do good principe' houdt in dat we in lijn met het IMVO Convenant voor de Verzekeringssector bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen en de Agenda 2030.

- 6) Ook als het beleggingsbeleid is uitbesteed aan een vermogensbeheerder is Klaverblad te allen tijde zelf verantwoordelijk voor de beleggingen waar zij in investeert en gaat zij actief de dialoog aan met de externe vermogensbeheerder.

1.4 Wet- en regelgeving

Naast onze eigen missie, visie en overtuigingen wordt zowel door de wetgever als de maatschappij verwacht dat een verzekeraar het geld verantwoord belegt. Normen hiervoor zijn opgenomen in onder andere Besluit marktmisbruik Wet financieel toezicht (Wft), de Code Duurzaam beleggen en het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO)-Convenant voor de Verzekeringssector. Klaverblad handelt te allen tijde in lijn met wet- en regelgeving en het is voor ons vanzelfsprekend dat we ons committeren aan de Code en het IMVO-Convenant. Hoe wij ons beleid vormgeven staat in Hoofdstuk 4 over instrumenten.

Besluit marktmisbruik Wft

In het Besluit marktmisbruik Wft staat in artikel 21a dat het voor onder andere verzekeraars verboden is financiële instrumenten te verwerven die zijn uitgegeven door of investeren in ondernemingen die zich bezighouden met de productie, verkoop of distributie van clustermunten. Expliciet uitgesloten hiervan zijn deelnemingen in indexfondsen en extern beheerde beleggingsinstellingen die voor minder dan 5% in dergelijke ondernemingen beleggen.

Code Duurzaam Beleggen

Sinds 1 januari 2012 geldt de Code Duurzaam Beleggen (hierna de Code). De Code is opgesteld door het Verbond van Verzekeraars en heeft als doel om duurzaam beleggen te stimuleren bij verzekeraars. Dat betekent dat verzekeraars in de beleggingskeuzes milieu-, sociale- en governance aspecten moeten betrekken. Vaak wordt hiervoor de Engelse term Environment-, Social- and Governance (ESG) gebruikt. De Code sluit aan bij de United Nations Principles for Responsible Investment (PRI) en de United Nations Global Compact (UNGC).

De PRI zijn zes principes over de integratie van ESG in het duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid, de transparantie daarover en het aanmoedigen daartoe. De UNGC bestaat uit tien principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en het tegengaan van corruptie. In 2016 zijn deze vertaald naar zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen, de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Meer informatie over de PRI, de UNGC en de SDG's is te vinden in bijlage 1.

De Code verbiedt ook, in het verlengde van internationale wet- of regelgeving, beleggingen in controversiële wapens. De Code verwacht dat verzekeraars met extern belegd vermogen de vermogensbeheerders stimuleren om verantwoord te beleggen.

Convenant Internationaal Verantwoord Beleggen

In 2018 is deze code onderdeel geworden van het IMVO Convenant Verzekeringssector. Op 5 juli 2018 is het Convenant Internationaal Verantwoord Beleggen ('het Convenant') ondertekend door de verzekeringssector, maatschappelijke organisaties, vakbeweging en overheid. Dit convenant komt onder andere voort uit een grote intrinsieke motivatie om geld maatschappelijk en verantwoord te beheren. Het bouwt voort op de hiervoor genoemde Code

Duurzaam Beleggen van het Verbond van Verzekeraars en gaat daarnaast uit van de UN Guiding Principles for Business and Human Rights (UNGP's)² en de OESO richtlijnen³.

2. Van kader naar duurzame thema's Klaverblad

De wereld verandert en dat raakt Klaverblad en haar klanten op meerdere fronten. Onze missie, visie en overtuigingen bepalen wat duurzame thema's zijn voor Klaverblad. Klaverblad heeft vijf thema's geïdentificeerd die aansluiten op de missie en kernwaarden van Klaverblad. De thema's zullen terugkomen in het bredere kader 'duurzaam ondernemen' dat Klaverblad ontwikkelt. Het duurzame en verantwoorde beleggingsbeleid loopt hierop vooruit. Voor dat beleid richt Klaverblad zich op de eerste twee thema's. De andere drie thema's zijn van belang bij de verdere ontwikkeling van duurzaam ondernemen bij Klaverblad.

De thema's hebben we gekoppeld aan duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (de SDG's). Door de SDG's te benoemen die voor ons relevant zijn, kunnen we op aansprekende, positieve en herkenbare manier communiceren over due diligence⁴, ondernomen acties en beoogde en gerealiseerde impact. Hieronder volgen de vijf thema's, gekoppeld aan de SDG's, waar Klaverblad zich de komende jaren in haar beleggingsbeleid op richt:

- 1) Klimaatverandering heeft directe impact op onze verzekeringsproducten en raakt ons in het hart van de onderneming. Hoe meer regen en of heftige hagelbuien, hoe groter de schade voor onze klanten en voor Klaverblad. Vanuit risicoperspectief is het belangrijk voor het vermogen van Klaverblad om klimaatrisico's te reduceren. Met onze beleggingen richten we ons daarom op de reductie van CO2 en op duurzame energie. Dit thema koppelen we aan SDG 13 – klimaatactie en SDG 7 – betaalbare en duurzame energie.
- 2) Het verlies aan biodiversiteit bedreigt de beschikbaarheid van ecosystemendiensten, zoals hout, dierlijke bestuiving en bodemvruchtbaarheid, waar economische activiteiten van afhankelijk zijn. Klaverblad voelt zich verbonden met deze problematiek omdat het een link heeft met de agrarische sector en wij de eerste verzekeringen aan boeren verstrekten. Daarnaast zijn we vanaf het ontstaan van Klaverblad in 1850 in het bezit van een aantal landerijen. Als laatste reden voor dit thema is het vanuit risicoperspectief belangrijk ons belang te reduceren in bedrijven die een grote negatieve impact hebben op de biodiversiteit. Dit thema koppelen we aan SDG 15- leven op het land.
- 3) Vanuit onze missie willen we bijdragen aan het welzijn van mensen. Een goede gezondheid en een veilige omgeving heeft direct invloed op het welzijn van mensen. We sluiten daarbij aan bij de doelstellingen uit het Nationaal Preventieakkoord. Hierin worden roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik uitgelicht, leefstijlelementen die op dit moment de belangrijkste oorzaken van ziektelast en vroegtijdige sterfte zijn (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018). Het akkoord streeft er onder meer naar dat Nederland in 2040 een rookvrije generatie kent en het aandeel volwassenen met overgewicht is gedaald tot 38 procent of lager. Wij koppelen dit thema aan SDG 3 - Goede gezondheid en welzijn.

---

² www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinessshr_en.pdf

³ www.oesorichtlijnen.nl/documenten/publicatie/2014/12/8/oeso-richtlijnen-nederlandse-vertaling

⁴ Due diligence: gepaste zorgvuldigheid. Due diligence is een proces dat helpt risico's in kaart te brengen en vervolgens te stoppen, te voorkomen of te beperken.

- 4) In het verlengde van bovengenoemd thema wordt een goede gezondheid ook bepaald doordat werk als betekenisvol wordt ervaren met een goede privé-werkbalans. Daarnaast mogen in de ogen van Klaverblad exceptionele bonussen niet de primaire drijfveer zijn voor arbeid. Deze stimuleren het korte termijn denken en gaan voorbij aan het werkelijke belang van de organisatie. Wij koppelen dit thema aan SDG 8 - Eerlijk werk en economische groei.
- 5) Naast bovenstaande concrete thema's is het vanuit onze lange termijn visie, waarin de mens centraal staat, een randvoorwaarde voor onze beleggingen dat landen, staten en bedrijven mensenrechten respecteren. Dit thema koppelen we ook aan SDG 8 - Eerlijk werk en economische groei.

3. Onze doelen

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op onze doelen, hoe we deze vertalen naar vermogensbeheer en hoe we ze verder vorm willen geven.

Klimaat <SDG 13>

Klaverblad gelooft dat de wijze van beleggen impact heeft op wereldwijde klimaatverandering. Klaverblad heeft zich daarom in 2019 gecommitteerd aan de doelen van het Nationale Klimaatakkoord om de uitstoot van CO₂ te verminderen⁵. Het Nationale Klimaatakkoord heeft tot doel om in Nederland de uitstoot van broeikasgassen (hierna kortweg aangeduid als CO₂) in 2030 op een kosteneffectieve wijze met 49% te verminderen ten opzichte van 1990. Het draagt daarmee bij aan het bereiken van de klimaatdoelstelling van Parijs waarbij de inzet is om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden.

Concreet betekent het commitment dat Klaverblad in 2021 rapporteert over de CO₂-uitstoot van zoveel mogelijk beleggingscategorieën in de portefeuille.⁶ In 2022 is, eveneens conform het afgegeven commitment, een actieplan gereed om de CO₂-voetafdruk in de portefeuilles terug te dringen. Hiervoor richten we ons op de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille, hypotheek en direct vastgoed. Het reduceren van CO₂ in onze portefeuilles is een wijze om de voetafdruk te verkleinen. Dit kan bijvoorbeeld door het uitsluiten van bedrijven en/of sectoren en het voeren van dialoog met bedrijven. Deze instrumenten werken we in hoofdstuk 4 verder uit.

Naast bovengenoemde instrumenten is het ook goed om investeringen te overwegen die nadrukkelijk bijdragen aan de adaptie van CO₂. Dit kan bijvoorbeeld door te investeren in energiereducerende projecten. Alhoewel niet direct een doel van het commitment, wordt dit ook onderdeel van het actieplan van Klaverblad.

Aangezien we de CO₂-voetafdruk van onze aandelenportefeuille al meten, gaan we naast de lange termijn planning door met de reductie van de CO₂-voetafdruk door onze huidige investering in fossiele brandstof te heroverwegen.

Betaalbare en duurzame energie <SDG 7>

⁵ Commitment Nationaal Klimaatakkoord

⁶ Aangezien dit nog onontgonnen gebied is, zoeken we actief de samenwerking met andere verzekeraars en overkoepelende instanties. Zoals het er nu naar uitziet, zal de eerste rapportage een combinatie zijn van kwantitatieve- en kwalitatieve informatie. Mogelijk dat wetgeving op termijn een meer eenduidige wijze van meten en rapporteren voorschrijft.

Duurzame energie draagt ook bij aan het reduceren van CO2. In eerste instantie kijken we bij onze directe investeringen naar mogelijkheden om bij te dragen aan duurzame energie. Zo hebben wij op één van onze landerijen het recht van opstal verleend voor de exploitatie van een windturbine en is ons vastgoed voorzien van zonnepanelen. De komende jaren zullen we investeringen zoeken gericht op duurzame energie. Hierbij moet gedacht worden aan investeringen in ‘green bonds’. Dit zijn bijvoorbeeld obligaties die zich richten op projecten die de gevolgen van klimaatverandering verminderen. Ook kunnen we bijvoorbeeld ons belang in beursgenoteerde duurzame energiebedrijven bewust verhogen.

Leven op het land <SDG 15>

In Nederland heeft het teveel aan fosfor en stikstof, voor een groot deel afkomstig uit de landbouw, negatieve gevolgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en gevoelige ecosystemen zoals heide. Het fosforoverschot in de landbouw is in 2017 fors afgenomen. Het stikstofoverschot is hoog, waardoor Nederland op de EU-ranglijst een zeer lage positie inneemt.

Wij richten ons in eerste instantie op onze landerijen waar wij een beeld willen vormen van de kwaliteit van de grond. Vervolgens willen wij, in overleg met de boeren, de kwaliteit van het land optimaliseren.

Op de middellange termijn gaan wij actief op zoek naar bedrijven die oplossingen bieden voor het efficiënt omgaan met natuurlijke hulpbronnen. In 2021 willen we de Biodiversity Pledge⁷ ondertekenen. Dit is een belofte van financiële instellingen, waaronder verzekeraars, om de strijd aan te gaan tegen het verlies van biodiversiteit. In 2021 wordt biodiversiteit tevens het centrale thema van het IMVO-convenant.

Goede gezondheid en welzijn <SDG 3>

In onze portefeuille hebben we tabak reeds uitgesloten. De komende jaren zullen we onderzoeken in hoeverre we investeringen hebben in bedrijven die producten maken die kunnen leiden tot overmatig alcoholgebruik en/of overgewicht kunnen veroorzaken. Hoe we dit gaan doen en hoe we daar vervolgens mee omgaan, is complex. Het doel is echter wel om op zoek te gaan naar impact op deze problematiek en in 2022 een actieplan op te stellen om investeringen te reduceren of te gebruiken om invloed uit te oefenen. In hoofdstuk 4 geven we hier meer uitleg over.

Eerlijk werk en economische groei <SDG 8>

Alle bedrijven moeten mensenrechten respecteren door risico's te identificeren, voorkomen en adresseren. Hoe bedrijven dat moeten doen, staat in de UN Guiding Principles for Human Rights. Deze richtlijnen integreren wij in onze portefeuille.

Klaverblad belegt niet in staatsobligaties van landen waar geen sprake is van (democratische) vrijheden.

Klaverblad investeert niet in controversiële en niet-controversiële wapens. Wij zijn niet tegen verantwoord gebruik en gecontroleerde handel van wapens. De

⁷ Zie: <https://www.financeforbiodiversity.org/about-the-pledge/>

kans op misbruik is echter nog altijd groot en kan leiden tot ernstige mensenrechtenschendingen. Wij sluiten daarom deze sector in zijn geheel uit. Klaverblad weegt bij het aangaan van beleggingen in een organisatie ook het beloningsbeleid van de organisatie mee. Klaverblad laat het zwaar negatief meewegen als sprake is van een beloningsbeleid dat niet transparant is of een stelsel van overmatige beloningen kent.

4. Hoe doen we dat? Instrumenten

Bij beleggingskeuzes beoordeelt Klaverblad de ESG-impact, naast de impact op rendement, risico, vereist kapitaal en liquiditeit. Hiervoor doorlopen wij, in lijn met het IMVO-convenant, het ESG due diligence proces:

- 1) integreer maatschappelijk verantwoord ondernemen in beleid en managementsystemen;
- 2) identificeer en beoordeel negatieve gevolgen in activiteiten, toeleveringsketens en zakelijke relaties;
- 3) stop, voorkom of beperk negatieve gevolgen;
- 4) monitor praktische toepassing en resultaten;
- 5) communiceer hoe gevolgen worden aangepakt;
- 6) indien van toepassing, zorg voor herstelmaatregelen of werk hieraan mee.

Aanpassingen in de portefeuille implementeert Klaverblad stapsgewijs. Als belegger beschikken we over verschillende mogelijkheden om onze doelstellingen te realiseren. Hieronder komen deze instrumenten aan bod.

4.1. Selectie van managers

Met uitzondering van de beleggingscategorie vastgoed maakt Klaverblad voor de uitvoering van het vermogensbeheer gebruik van de expertise van externe managers. De managers worden per beleggingscategorie geselecteerd. In het selectieproces neemt Klaverblad de duurzame en verantwoorde criteria mee die zij belangrijk vindt. Primair bepalen de doelen uit hoofdstuk 3 de selectiecriteria. Dat laat onverlet dat we bij de selectie rekening houden met aanvullende criteria.

Om invloed uit te oefenen in de portefeuilles heeft Klaverblad de voorkeur voor discretionaire mandaten. Door niet in fondsen te beleggen, zijn we niet afhankelijk van het duurzame beleggingsbeleid van de vermogensbeheerder. Met uitzondering van de beleggingen in hypotheek bestaat de portefeuille uit discretionaire mandaten.

4.2. Uitsluitings- en insluitingsbeleid

Samen met de externe managers voeren we due diligences uit op de portefeuilles voor de relevante doelstellingen voortkomend uit de wet- en regelgeving en onze eigen thema's.

De due diligences vormen de basis van de beleggingsmandaten. De beleggingsmandaten bestaan uit beleggingsrichtlijnen en kaders waar de beleggingen aan moeten voldoen. Door in de beleggingsrichtlijnen bewust sectoren en/of specifieke bedrijven in- of uit te sluiten dragen we concreet bij aan onze doelen.

Zo meten we bijvoorbeeld voor de aandelenportefeuille de ESG-score en de CO₂-voetafdruk en hebben we hiervoor richtlijnen opgenomen voor de uitvoerende manager.

Op dit moment sluit Klaverblad bedrijven, sectoren en landen met de volgende kenmerken uit van belegging:

- tabaksindustrie;
- bedrijven waarvan de steenkoolextractie meer dan 10% van de omzet uitmaakt
- alle wapens (waarmee we verder gaan dan het besluit marktmisbruik Wft);
- pornografische industrie;
- bedrijven handelend in strijd met de UN Global Compact Principles en de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen;
- staten in strijd met (democratische) vrijheid. We baseren ons hierbij op *Freedomhouse* en sluiten staten uit met de classificatie ‘Not Free’;
- staten met een hoge mate van corruptie. We baseren ons hierbij op *Corruption perceptions index* en sluiten staten uit met een CPI score < 30.

4.3. Stemmen

Stemmen op algemene vergaderingen is een belangrijk element in de dialoog met de ondernemingen waarin Klaverblad belegt. Klaverblad is in het hele financiële spectrum een kleine belegger waardoor onze impact op vergaderingen gering is. Wij willen echter wel onze stem laten horen over de doelen die wij hebben gesteld en willen bereiken. Voor ons is het belangrijk dat we onze krachten bundelen met andere partijen die een vergelijkbaar geluid willen laten horen. Dit kan bijvoorbeeld door het overdragen van het stemrecht aan een andere belegger of door het aansluiten bij een platform. Dit vergt nader onderzoek waarna wij ons beleggingsbeleid op dit punt aanvullen.

4.4. Directe investeringen

Zoals eerder aangegeven, sturen we actief op duurzaamheid voor onze directe investeringen. Op dit moment hebben we een A- label voor ons directe vastgoed. Wij vinden het belangrijk dat we dit label behouden. Bij eventuele (her)ontwikkeling is duurzaamheid een van de randvoorwaarden. Ook gaan we actief in gesprek, in feite een vorm van engagement, met de pachters van onze landerijen.

5. Meten en monitoren

We vinden het belangrijk om niet alleen een duurzaam en verantwoord beleggingsbeleid te hebben, maar ook om verslag te doen van al onze activiteiten die hieronder vallen. Daar willen we transparant over zijn, ook richting de consument. Daarom rapporteren we hierover op verschillende manieren. Voorbeelden hiervan zijn:

- Driemaandelijke rapportage over de ESG-score van de aandelenportefeuille en de hoogte van de CO2 voetafdruk;
- Jaarlijks verslag over de ontwikkeling van de CO2-voetafdruk;
- Jaarlijks verslag over onze voortgang op verantwoord en duurzaam investeren;
- Jaarlijkse lijst van onze uitsluitingen.

Uiterlijk in 2022 rapporteren we over de doelen, acties en impact.

BIJLAGE 1 Richtlijnen

OESO richtlijnen

De elf OESO-richtlijnen maken duidelijk wat de Nederlandse overheid (en 45 andere landen) van bedrijven verwacht bij het internationaal zakendoen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Ze bieden handvatten voor bedrijven om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, kinderarbeid, milieu en corruptie.

In 2011 zijn de OESO-richtlijnen (opgesteld in 1976, en eerder herzien in 2000) aangepast aan de laatste ontwikkelingen op het gebied van internationaal MVO en ketenverantwoordelijkheid, zoals de UN Guiding Principles on Business and Human Rights.

De richtlijnen gaan over:

1. Begrippen en uitgangspunten
2. Algemene beginselen voor bedrijfsbeleid
3. Informatieverstrekking
4. Mensenrechten
5. Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen
6. Milieu
7. Bestrijding van corruptie, omkopingsverzoeken, en afpersing
8. Consumentenbelangen
9. Wetenschap en technologie
10. Mededinging
11. Belastingen

UN principles on Business and Human Rights (UNGP's)

De UNGP's bestaan uit 31 principes gebaseerd op drie pijlers:

De drie pijlers zijn:

1. De plicht van de staat om mensenrechten te beschermen
2. De verantwoordelijkheid van bedrijven om mensenrechten te respecteren.
3. Toegang tot hulp indien mensenrechten niet worden gerespecteerd.

De UN Principles for Responsible Investment (PRI)

Deze richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties in samenwerking met een internationale groep van institutionele beleggers. In deze PRI is een set van zes richtlijnen opgesteld voor verantwoord beleggen.

Door het ondertekenen van deze richtlijnen committeert men zich aan het implementeren en voortdurend doorontwikkelen van verantwoord beleggen. Klaverblad heeft deze richtlijnen niet ondertekend, maar committeert zich er wel aan.

De zes UN richtlijnen voor Responsible Investment zijn:

1. ESG-factoren incorporeren in de beleggingsanalyse en het besluitvormingsproces.

2. Zich opstellen als actief eigenaar en ESG-factoren meenemen in het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en in dialoog met ondernemingen.
3. Ondernemingen waarin wij beleggen vragen om transparant te zijn over ESG-factoren.
4. Aanvaarding en implementatie van de principes binnen de beleggingsindustrie stimuleren.
5. Samenwerken om de principes effectiever te implementeren.
6. Rapporteren over de vooruitgang in het implementeren van de principes.

UN Global Compact

UN Global compact is 's werelds grootste initiatief op het gebied van duurzaam ondernemen. Aan de hand van tien universele principes bundelen bedrijven en stakeholders hun krachten met de Verenigde Naties om een wereld te creëren die duurzamer en socialer is.

De tien universele principes zijn ontleend aan:

- de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948);
- de Verklaring van de ILO betreffende de fundamentele principes en rechten inzake werk (1998);
- de Verklaring van Rio inzake Milieu en Ontwikkeling (1992);
- het Verdrag van de Verenigde Naties tegen Corruptie (2003).

De tien richtlijnen:

Mensenrechten

1. Bedrijven dienen binnen de grenzen van hun invloedssfeer de internationaal uitgevaardigde mensenrechten te eerbiedigen.
2. Bedrijven dienen zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig worden aan schending van de mensenrechten.

Arbeid

3. Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven.
4. De uitbanning van iedere vorm van verplichte en gedwongen arbeid.
5. De effectieve afschaffing van kinderarbeid.
6. De bestrijding van discriminatie in arbeid en beroep.

Milieu

7. Bedrijven dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieu-uitdagingen.
8. Initiatieven te ondernemen om een groter milieubesef te bevorderen.
9. De ontwikkeling en de verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anti-corruptie

10. Bedrijven moeten elke vorm van corruptie tegengaan, inclusief afpersing en omkoping.

De zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN

De richtlijnen zijn in 2016 vertaald naar de Sustainable Development Goals (SDG's) of Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Deze bestaan uit zeventien doelen en 169 subdoelen die de wereld tot 'een betere plek moeten maken in 2030'. Ze maken onderdeel uit van de door de Verenigde Naties in 2015 gelanceerde Agenda 2030. De doelen moeten een eind maken aan onder meer armoede, ongelijkheid en klimaatverandering.

SDG 1: Geen armoede;

SDG 2: Geen honger;

SDG 3: Goede gezondheid en welzijn;
SDG 4: Kwaliteitsonderwijs;
SDG 5: Gendergelijkheid;
SDG 6: Schoon water en sanitair;
SDG 7: Betaalbare en duurzame energie;
SDG 8: Eerlijk werk en economische groei;
SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur;
SDG 10: Ongelijkheid verminderen;
SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen;
SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie;
SDG 13: Klimaatactie;
SDG 14: Leven in het water;
SDG 15: Leven op het land;
SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten;
SDG 17: Partnerschap om doelstellingen te bereiken.

BIJLAGE 2 Huidige beleggingen

Beleggingscategorie	Manager	Mandaat	Documentatie
Staatsobligaties	OHV	Discretionair mandaat staatsobligaties en onderhandse leningen	Informatie Duurzaam Beleggen - OHV
Aandelen	BNP Paribas	Discretionair mandaat MSCI Europe ex UK	BNP Paribas Asset Management - BNPP AM - Corporate (bnpparibas-am.com) Responsible business conduct – a major pillar of sustainable investing - Investors' Corner (bnpparibas-am.com)
Bedrijfsobligaties	Candriam	Cordius Clover Euro Corporate Bonds	CANDRIAM ARTICLE 8 Equities, Bonds & Multi-Assets Strategies candriam_engagement_policy.pdf 2020_candriam_stewardship_report.pdf
Hypotheken	ASR	ASR Mortgage Fund non-NHG Subfund	beleggen in hypotheken a.s.r. vermogensbeheer (asrvermogensbeheer.nl)